

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ПОТЕНЦІЙНОГО ВСТУПУ
УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) 471 групи
Спеціальності 051 Економіка
Освітньо-професійної (наукової)
програми Бізнес-Економіка
Романчук Олександр Сергійович

Керівник д.е.н., Ушкаренко Ю.В.
Рецензент Мунтян В.М., директор
ТОВ "Моноліт-ВВ"

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ	7
1.1. Особливості економічної взаємодії членів ЄС	7
1.2. Економіко-політична характеристика критерії та процесу вступу до ЄС	9
1.3. Досвід вступу до ЄС країн з економікою, що розвивається	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	19
2.1. Аналіз ринку праці в Україні після впровадження безвізового режиму	19
2.2. Характеристика взаємодії ринків енергоресурсів України та Євросоюзу.....	24
2.3. Аналіз стану торгівельної діяльності України та Євросоюзу	29
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку торговельної діяльності України та ЄС.....	32
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ВСТУП

Актуальність теми. Тема потенційного вступу України до Європейського Союзу є предметом інтенсивних дебатів і дискусій протягом останніх років. Оскільки українська економіка стикається з численними проблемами, включаючи високий рівень корупції, відсутність іноземних інвестицій і недостатній доступ до зовнішніх ринків, можливість вступу до ЄС розглядається як потенційне вирішення цих проблем. Однак вплив вступу на українську економіку є складним і далекосяжним, і ретельна оцінка цих наслідків є важливою для розуміння наслідків для країни.

Економічні наслідки вступу до ЄС є багатограними і можуть варіюватися від збільшення торгівлі та інвестицій до збільшення витрат на відповідність і викликів для конкурентоспроможності країни. Наприклад, розширення доступу до ринків і фінансування ЄС може дати вкрай необхідний поштовх українській економіці, тоді як необхідність відповідності нормам і стандартам ЄС може поставити значні вимоги до бізнесу та державного сектора країни. Крім того, вступ може призвести до зміни економічної влади, а також до змін у торговому балансі та інвестиційних потоках між ЄС та Україною.

Незважаючи на ці проблеми, потенційні вигоди від вступу є значними та включають можливість брати участь у найбільшому єдиному ринку світу, покращений доступ до іноземних інвестицій, а також більшу економічну стабільність і передбачуваність. Крім того, приєднання могло б допомогти вирішити деякі з ключових економічних і соціальних проблем, з якими зараз стикається Україна, таких як зниження рівня корупції та покращення інвестиційного клімату.

Саме тому, оцінка економічних наслідків потенційного вступу України до Європейського Союзу є критичною та актуальною темою,

яка заслуговує на подальшу увагу та аналіз. Оскільки ЄС є однією з найбільших і найвпливовіших економічних організацій у світі, розуміння потенційних наслідків вступу є важливим для прийняття обґрунтованих рішень щодо майбутнього економіки України.

Аналіз останніх досліджень. Потенційний вступ України до Європейського Союзу (ЄС) є темою великого інтересу як для українських, так і для європейських економістів. Дослідники вивчають потенційні економічні наслідки інтеграції України до ЄС, включаючи переваги та проблеми, які можуть виникнути. Дослідженням проблеми з боку українських економістів займалися О.Білан, В.Тулін, І.Іванченко, В.Куценко та інші. До європейських економістів і політиків, які досліджували проблему вступу України до Європейського Союзу входять: Томас Клау, Андерс Ослунд, Даніель Грос, Гюнтер Кріхбаум.

Метою роботи є дослідження потенційних наслідків вступу України до Євросоюзу та формування можливих прогнозів та рекомендацій.

Досягнення мети передбачає формування та вирішення наступних наукових і практичних завдань:

- дослідити особливості взаємодії економік країн-членів ЄС;
- охарактеризувати критерії та процес вступу до ЄС;
- проаналізувати існуючі приклади вступу до ЄС країн з економікою, що розвивається;
- розглянути ринок праці України в контексті євроінтеграції;
- провести характеристику потенціалу інвестиційної діяльності;
- дослідити стан торгівельної діяльності України та ЄС;
- оцінити перспективи розвитку інтеграційних процесів України та ЄС.

Об'єктом дослідження є інтеграційні процеси між Україною та

ЄС.

Предметом дослідження є потенційні економічні наслідки вступу України до Європейського Союзу та формування можливих прогнозів і рекомендацій щодо них.

Методи дослідження. У ході роботи застосовувалися загальні методи дослідження такі як: діалектичний метод пізнання, індукція й дедукція, наукова абстракція. Також було використано наступні специфічні методи аналізу:

Економетричний аналіз – це метод, що передбачає використання статистичних моделей і методів для аналізу економічних даних і оцінки зв'язку між різними економічними змінними. Цей підхід використано для оцінки економічних наслідків вступу України до ЄС шляхом аналізу змін у торгівлі, інвестиціях та інших економічних показниках.

Кількісний аналіз – цей метод дослідження використовує статистичні та математичні методи для аналізу даних, пов'язаних з економічними змінними, такими як ВВП, зайнятість, торгівля та інвестиції.

Якісний аналіз – цей метод дослідження використовує нечислові дані, такі як інтерв'ю, тематичні дослідження та фокус-групи, щоб зрозуміти суб'єктивний досвід окремих осіб, організацій і спільнот.

Порівняльний аналіз – цей метод дослідження передбачає порівняння економічних показників України з економічними показниками інших країн до та після їх вступу до ЄС. З використанням цього підходу визначено потенційний вплив вступу України до ЄС і сформулювати рекомендації на майбутнє.

Інформаційними джерелами виступили статті в академічних журналах, урядові звіти, дані та статистика міжнародних організацій, таких як Європейський Союз чи Світовий банк, а також тематичні дослідження інших країн, які пройшли подібні процеси приєднання.

Апробація результатів роботи. Результати кваліфікаційної роботи апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів» (м. Івано-Франківськ, 2022р.) та VII Щорічній студентській науково-практичній конференції «Сучасна економіка та право: проблеми та перспективи розвитку» (31 березня 2023р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг курсової роботи 41 с., основний зміст викладено на 37 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ

1.1. Особливості економічної взаємодії членів ЄС

Європейський Союз (ЄС) – це політичне та економічне партнерство, що складається з 27 держав-членів, засноване серією зобов'язуючих договорів. Його створення стало результатом зусиль, спрямованих на встановлення миру та економічне відновлення Європи після Другої світової війни. Створюючи конкретні території, в яких країни-члени погодилися розділити суверенітет, ЄС мав на меті сприяти взаємозалежності та запобігати майбутнім війнам у Європі.

З моменту свого заснування ЄС розширився за рахунок різних економічних секторів, митного союзу, єдиного ринку, спільної торгової політики, спільної сільськогосподарської політики, соціальної та екологічної політики, а також спільної валюти (євро), яка використовується 20 держав-членів. ЄС також зробив кроки до політичної інтеграції, включаючи розробку Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (CFSP) і сприяння співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ (JHA). Крім того, 23 члени ЄС беруть участь у Шенгенській зоні вільного пересування, яка дозволяє особам подорожувати без перевірки паспортів між більшістю європейських країн.

Країни-члени ЄС співпрацюють через спільні інституції для розробки політики та просування своїх колективних інтересів. Процес прийняття рішень і роль інституцій ЄС різняться залежно від предмета, що розглядається. Держави-члени різною мірою поділилися своїм суверенітетом у різних політиках економічної, соціальної та внутрішньої безпеки, надавши інститутам ЄС повноваження приймати рішення. Законодавство ЄС у цих сферах має наднаціональний

характер, оскільки воно регулюється складною системою голосування більшої частини серед держав-членів, потребує схвалення Європейського парламенту та є юридично обов'язковим для урядів членів [17].

Однак у деяких інших сферах, зокрема у зовнішній політиці та політиці безпеки, держави-члени погодилися співпрацювати, але зберігають повний суверенітет. Прийняття рішень у цих сферах є міжурядовим і вимагає одностайної згоди всіх країн ЄС. Будь-який національний уряд може накласти вето на рішення. Хоча інституції ЄС зазвичай відіграють більш обмежену роль у процесі прийняття рішень у таких сферах політики, вони можуть брати участь у реалізації та нагляді.

Взаємодія між економікою та політикою є ключовим аспектом функціонування ЄС. Економічна політика та рішення часто переплітаються з політичними інтересами, зокрема щодо питань торгівлі, фінансового регулювання та конкуренції. Інституційна структура ЄС відображає це перетин, оскільки економічна політика встановлюється та реалізується різними політичними органами, такими як Європейська комісія, Європейська рада та Європейський парламент. Цей тісний зв'язок між економікою та політикою створює динамічне середовище, в якому інтереси держав-членів, приватних корпорацій та громадян відіграють важливу роль у формуванні напрямку економічної політики ЄС [16].

Ранні вчені ЄС, такі як Хаас і Моравчик, визнавали політичні наслідки економічної інтеграції. Торгівля, зокрема, широко вивчалася в політичній економічній літературі, у дослідженнях вивчалася роль ЄС у СОТ, інтереси держав-членів, вплив груп інтересів та вплив торговельних угод ЄС на питання не пов'язані з торгівлею. Інституційна структура ЄС відображає тісний зв'язок між економікою та політикою, причому економічна політика встановлюється та реалізується політичними органами. Це створює динамічне

середовище, де країни-члени, приватні корпорації та громадяни впливають на напрямок економічної політики ЄС [13].

Підсумовуючи, Європейський Союз був створений як засіб сприяння миру та економічного відновлення в Європі після Другої світової війни. З моменту свого створення ЄС розширився за рахунок різних економічних секторів, політичної інтеграції та розробки спільної політики. Держави-члени співпрацюють через спільні інституції, і повноваження щодо прийняття рішень розподіляються різною мірою залежно від теми, що розглядається. Тісний зв'язок між економікою та політикою в ЄС створює динамічне середовище, де інтереси держав-членів, приватних корпорацій та громадян відіграють значну роль у формуванні напрямку економічної політики ЄС. Загалом ЄС є успішним прикладом політичної та економічної інтеграції, але він продовжує стикатися з проблемами, пов'язаними з процесами управління та прийняття рішень, а також проблемами, пов'язаними з економічною нерівністю та соціальною справедливістю.

1.2. Характеристика критеріїв та процесів вступу до ЄС

З моменту свого заснування ЄС пройшов кілька раундів розширення, розширившись із перших шести держав-членів до нинішнього розміру. Вступ до ЄС є складним процесом, який передбачає виконання певних критеріїв і проходження різних етапів переговорів.

Щоб приєднатися до ЄС, держава має відповідати певним критеріям, перерахованим у статті 49 Договору про Європейський Союз (ДЄС). У ній зазначено, що «Будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, зазначені в статті 2, і зобов'язується їх просувати, може подати заявку на членство в Союзі» [5].

З цього положення можна виділити дві загальні вимоги. Перша полягає в тому, що лише європейські держави мають право на вступ. Так, наприклад, у 1987 році заявка Марокко на членство в ЄС була відхилена так як та не є «європейською державою».

Друга вимога передбачає відповідність країни кандидата цінностям, що представлені в статті 2 ДЄС: «Союз ґрунтується на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, включаючи права осіб, які належать до меншин. Ці цінності є спільними для держав-членів у суспільстві, в якому панують плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність і рівність між жінками та чоловіками» [19].

Детальний набір критеріїв вступу представлено на Європейській раді в Копенгагені 1993 року. Копенгагенські критерії — це наріжний камінь політики розширення ЄС, що являє собою набір політичних та економічних критеріїв, яким країна-кандидат повинна відповідати. Їх можна розділити на три категорії:

- політичні критерії;
- економічні критерії;
- адміністративні критерії.

Сутність політичних критерій полягає у відповідності країни-кандидата принципам демократичності, верховенства права, повагу та захист меншин та стабільність політичних інституцій. До економічних критеріїв відноситься здатність країни-кандидата мати функціонуючі ринкові відносини та відповідати ринковим силам та конкуренції в середині ринку Європейського союзу. Основою адміністративних критеріїв вступу є можливість потенціального члена ЄС впроваджувати законодавство, що відповідає правилам та стандартам ЄС, а також здатність ефективно їх адмініструвати.

Виконання Копенгагенських критеріїв оцінюється ЄС через процес скринінгу, переговорів і моніторингу. Країна-кандидат повинна продемонструвати, що вона досягла прогресу у виконанні критеріїв, перш ніж вона зможе отримати членство в ЄС.

Стаття 49 договорів ЄС також визначає внутрішню процедуру приєднання нового члена ЄС. Комісія веде переговори від імені ЄС і держав-членів, а потім Європейський парламент має затвердити приєднання. Національні парламенти також повинні дати зелене світло, перш ніж нові члени зможуть приєднатися.

Процес вступу можна розділити на чотири етапи: подання заявки, надання статусу кандидата на вступ, проведення переговорів, приєднання. Щоб перейти до будь-якого з наступних етапів процесу, потрібне одностайне схвалення Комісії та Ради, а також схвалення лідерів ЄС, причому Європейський парламент і національні парламенти також повинні затвердити остаточний договір про приєднання.

В середньому кожному з 21 нинішніх членів, які пройшли процес вступу, потрібно близько дев'яти років, щоб приєднатися до ЄС. Однак терміни змінюються залежно від національної та глобальної політики та від того, наскільки країні потрібно реформувати власні закони, щоб вони відповідали стандартам ЄС. Для дев'яти країн повний процес приєднання тривав 10 або більше років; Кіпру та Мальті знадобилося майже 14 років, щоб офіційно приєднатися, найдовше з усіх нинішніх країн-членів. Час необхідний для кожного кроку на шляху до вступу в ЄС представлено на рис. 1.1.

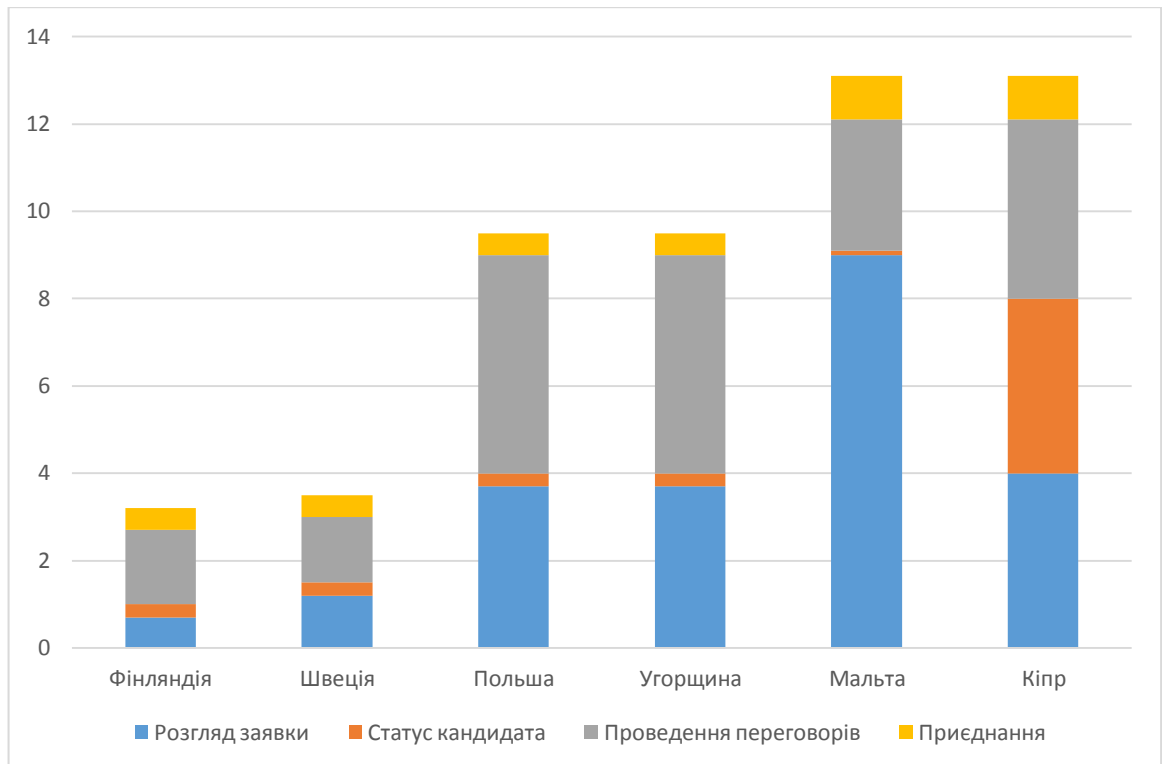

Рис. 1.1 Час необхідний для вступу в ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [19].

Етап переговорів щодо вступу до ЄС є, зазвичай, найдовшим. Серед нинішніх членів ЄС час між початком переговорів і підписанням договору про вступ займає в середньому близько чотирьох років, що становить приблизно половину середньої тривалості процесу вступу.

Підсумовуючи, вступ до Європейського Союзу є більш складним процесом, ніж просто перевірка списку абстрактних вимог. Це чітко продемонстровано поточними переговорами, які необхідні для того, щоб можна було вважати, що держава поважає стандарти ЄС. Незважаючи на те, що формальні критерії для вступу не змінювалися протягом багатьох років, ЄС поступово став більш вибіркоким у своєму виборі членів, також через більшу кількість держав-членів ЄС, які мали б надати свою згоду.

1.3. Аналіз існуючих прикладів вступу країн з економікою що розвивається до ЄС

Рішення приєднатися до Європейського Союзу (ЄС) є важливим для країн-кандидатів. Він передбачає значні економічні, соціальні та політичні реформи, які мають як позитивний, так і негативний вплив на економіку країн-кандидатів. Вступ до ЄС може принести різні переваги, такі як розширення доступу до єдиного ринку ЄС, політична стабільність та інвестиційні можливості, але це також тягне за собою певні витрати, зокрема пристосування до правил ЄС, відкриття внутрішніх ринків для конкуренції ЄС та впровадження структурних реформ. Аналіз існуючих кейсів приєднання країн до ЄС дасть необхідну інформації для подальшого прогнозування вплив саме на економіку України.

Процес економічної інтеграції в Європі триває понад півстоліття. Друга світова війна дала поштовх, і, навіть, якщо з самого початку вона була значною мірою політична, міркування щодо економічних вигод завжди були першорядними. Відтоді інтеграція поглибилася та розширилася, з уповільненням, але без значних змін [18].

Незважаючи на те, що сам факт вступу до ЄС є, по суті, бінарним явищем, процес інтеграції є в першу чергу процесом комплексним, а тому стосується багатьох сфер економіки (фінанси, товарний ринок, ринок послуг, різні рівні політики, тощо) і цілком ймовірно що цей процес змінюється в різних сферах, так набуває різних властивостей з плином часу. Це створює проблему для комплексного аналізу впливу на загальний стан економіки, адже впливає необхідність аналізу окремих аспектів.

Друга складність стосується ефекту очікування. Виходячи з поведінкового аналізу можна прослідкувати вплив від самого факту очікування. Адже навіть факт публічного оголошення про початок

Євроінтеграційних процесів може запустити розвиток як позитивних, так і негативних явищ в економіці. Це створює проблему для аналізу фактичних даних впливу ЄС на економіку.

Важливим внеском в розуміння фактичного впливу Євроінтеграції на економіку країни-кандидата є робота Ф. Корічеллі, Л. Моретті та Н. Кампоса «Економічне зростання та політична інтеграція: оцінка вигод від членства в Європейському Союзі за допомогою методу синтетичних оцінок». Аналізуючи дані їхньої роботи можна скласти порівняльний аналіз впливу членства в ЄС. Найкращими варіантами для розгляду є країни що зазнали різного впливу від членства в ЄС, при цьому маючи схожу економіку до приєднання. Аналіз різниці реального ВВП на душу населення та синтетичних показників для Іспанії та Греції представлено в рис. 1.2.

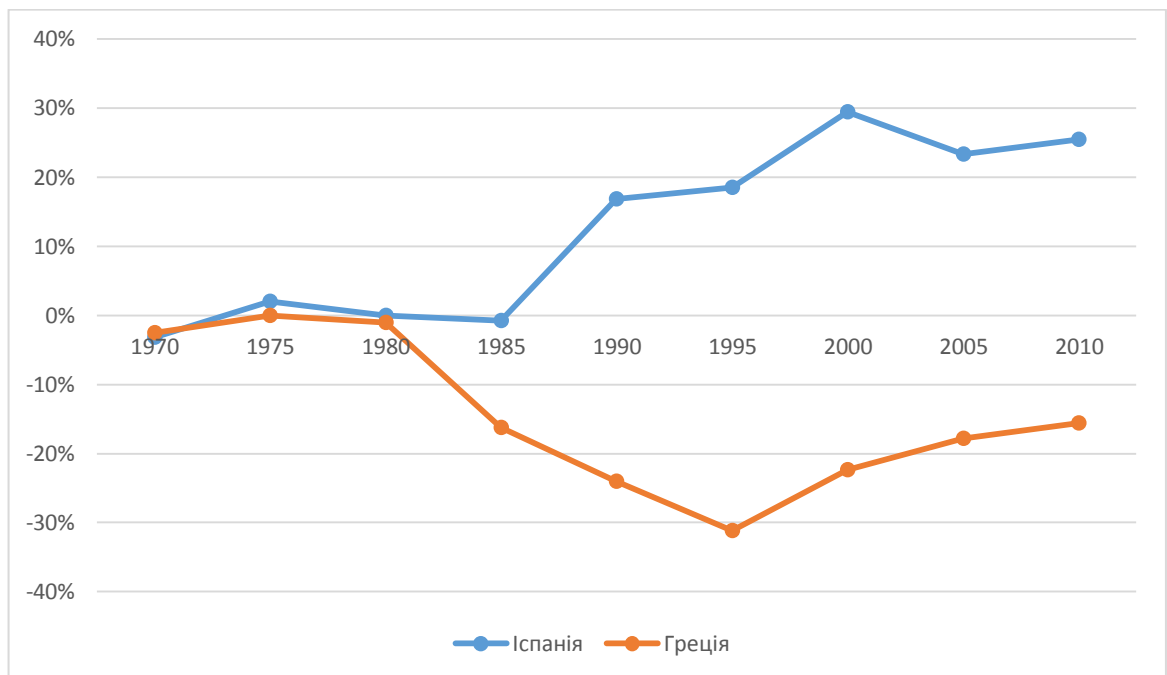

Рис. 1.2 Аналіз різниці реального ВВП на душу населення та синтетичних показників

Джерело: розроблено автором на основі [11].

Аналізуючи приклад Іспанії, що стала повноправним членом ЄС у 1986 році, можна прийти до висновку, що прогнозований рівень

ВВП на душу населення у випадку, якщо б Іспанія не приєдналася б до ЄС є значно вищим за реальний рівень. Фактичний та синтетичний показники досить близькі до переломного моменту 1986 року, а якщо розглянути детальні дані за період 1985-1990 років, то можна побачити відносно низький рівень очікувань, хоча все ж різниця є позитивною. Також фактом позитивного впливу ЄС виступає постійність різниці між реальними та синтетичними даними, що свідчить про постійність впливу, а отже, виключає фактор очікування. Дані для країн східної Європи демонструють схожу тенденцію, але там в більшій сфері домінує ефект очікування.

Загалом, результати показують значне зростання ВВП на душу населення для всіх країн, що приєднувалися до ЄС у період 1980-2004 роках, за винятком Греції. Дані наведені в рис.1.2 показують діаметрально протилежні результати в порівнянні з Іспанією. Відкриття неконкурентноспроможності вітчизняної промисловості для Греції виявився раптовим, тим не менш серед позитивних ефектів варто відзначити послаблення перепон для переміщення людей, що позитивно вплинуло на туризм Греції.

Ще одним негативним наслідком для Греції стала неефективність реформ необхідних для виконання критеріїв вступу. Незважаючи на формальне проведення низки структурних реформ, вони виявилися неієвими, а в купі з фінансовою кризою завдали колосальних збитків для економіки.

Найцікавішим, з точки зору української євроінтеграції, є приклад Польщі. Винятковою особливістю розширення ЄС, яке охопило Польщу, є розрив у розвитку між новими та нинішніми державами-членами. У попередні роки, коли до ЄС приймали бідні країни, їхній середній дохід на душу населення був на рівні 66,3% від середнього для нинішніх держав ЄС-15. У випадку Польщі рівень добробуту країн-кандидатів є значно нижчим (середнє арифметичне

для 8 країн ЦСЄ – 53,3%), що посилить і без того значну диспропорцію в рівні розвитку країн-членів ЄС. Докладний аналіз середнього доходу на душу населення у порівнянні з ЄС-15 показано на рис. 1.3.

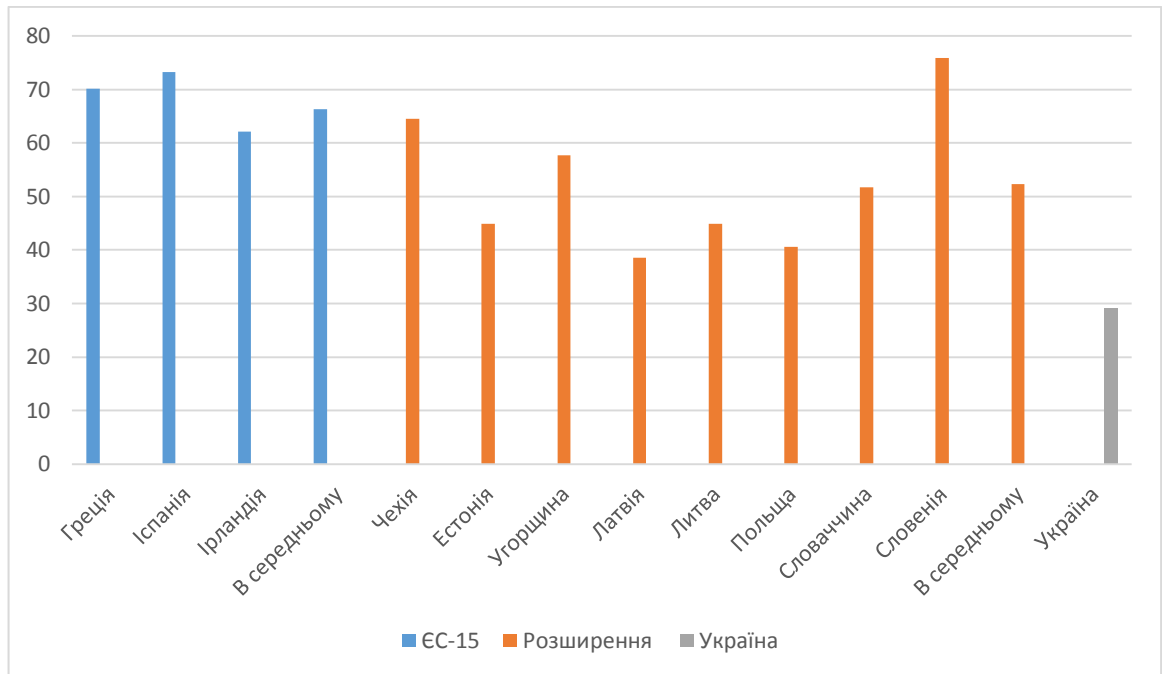

Рис. 1.3 ВВП на душу населення в ПКС на момент вступу до ЄС по відношенню до середнього по ЄС-15 (ЄС-15=100)

Джерело: розроблено автором на основі [12].

Незважаючи на низький рівень ВВП на душу населення на момент вступу до ЄС, Польща активно використовувала можливості, що відкрилися перед нею. Країна отримала доступ до фінансових ресурсів, технологій та експертизи, які їй не були доступні раніше. Крім того, вступ до ЄС привів до значного зростання іноземних інвестицій у Польщі, що дозволило зміцнити її економіку.

В результаті, в перші роки після вступу до ЄС, Польща демонструвала швидкий економічний розвиток, в тому числі за рахунок зростання експорту та інвестицій. Згідно з даними Євростату, з 2004 по 2019 рік ВВП Польщі збільшився більше ніж удвічі, а середня заробітна плата зросла на 84%. Однак, країна все ще має деякі

виклики, такі як високі рівні безробіття та низький рівень заробітної плати порівняно з іншими країнами ЄС.

На сьогоднішній день Польща є однією з найбільших та найбільш розвинених економік в Східній Європі, і її досвід в європейському інтеграційному процесі є дуже важливим. Після приєднання до ЄС, Польща здійснила важливі реформи, такі як реформування податкової системи, підвищення ефективності державного управління та підвищення конкурентоспроможності економіки. Ці реформи дали змогу забезпечити стабільний економічний ріст та покращити соціальні показники. У порівнянні з Польщею, Україна має значно менш розвинену економіку та відстає у багатьох показниках. Україна є країною з великим потенціалом та ресурсами, але проблеми з корупцією, нестабільність управління, відсутність економічних реформ та низька конкурентоспроможність є перешкодами для розвитку. Україна прагне до приєднання до ЄС та активно співпрацює з ЄС в рамках Асоціації з Європейським Союзом, що дозволяє їй залучати інвестиції та реалізовувати реформи.

За даними Світового банку, у 2020 році ВВП на душу населення Польщі становив близько 16 700 доларів США, тоді як український ВВП на душу населення становив менше 4 000 доларів США. Однак, Україна має певні переваги, такі як висококваліфікована робоча сила та низькі зарплати порівняно з іншими країнами ЄС. Це привертає іноземні інвестиції та допомагає українській економіці зростати. Аналізуючи досвід Іспанії, Греції та Польщі, можна зробити кілька висновків щодо можливого майбутнього України в ЄС.

По-перше, важливо зрозуміти, що приєднання до ЄС не є легким процесом, і вимагає від країни значних зусиль та реформ. Країни, які успішно приєдналися до ЄС, провели велику кількість реформ у сфері економіки, законодавства, державного управління та інших сферах, що дозволило їм стати частинами ЄС. Україна повинна прийняти на

себе відповідальність за проведення необхідних реформ та покращення своєї економіки, щоб мати шанс на успішне приєднання до ЄС.

По-друге, іспанський та грецький досвід показують, що приєднання до ЄС не гарантує автоматичного економічного зростання та покращення життєвого рівня населення. Навпаки, у цих країнах після приєднання до ЄС були періоди економічної кризи та складних реформ. Це означає, що Україна повинна розглядати членство в ЄС як можливість, але не як гарантію успіху. Перед вступом до ЄС Україна повинна ретельно підготуватися та забезпечити внутрішню стабільність та розвиток.

По-третє, досвід Польщі показує, що приєднання до ЄС може бути успішним, якщо країна ретельно готується та проводить необхідні реформи. Польща, яка приєдналася до ЄС у 2004 році, успішно провела реформи у сфері податкової системи, державного управління, економіки та інфраструктури, що дозволило їй ефективно використовувати можливості, що відкрилися після приєднання до ЄС. Польща стала однією з найшвидше зростаючих економік в ЄС та успішно впроваджує програми європейської інтеграції.

Отже, можна зробити висновок, що успішне приєднання до ЄС вимагає від країни значних зусиль та реформ, а також ретельної підготовки та внутрішньої стабільності. Приєднання до ЄС не є гарантією успіху, але може стати важливим кроком для розвитку країни та її інтеграції в європейський простір.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз ринку праці України в контексті євроінтеграції

Контекст європейської інтеграції стосується процесу, в ході якого Україна працює над наближенням своєї економіки та нормативно-правової бази до Європейського Союзу. Цей процес розпочався у 2014 році з підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка мала на меті сприяти політичній асоціації та економічній інтеграції між двома регіонами. У рамках цієї угоди Україна працює над впровадженням широкого спектру реформ у різних секторах своєї економіки, включаючи ринок праці.

Для розуміння впливу євроінтеграційних процесів на ринок праці в Україні, необхідно представити аналіз його основних складових. Це дозволить відобразити сфери впливу та тенденції самостійного розвитку, а також відобразити рівень впливу в контексті схожих економік країн Східної Європи.

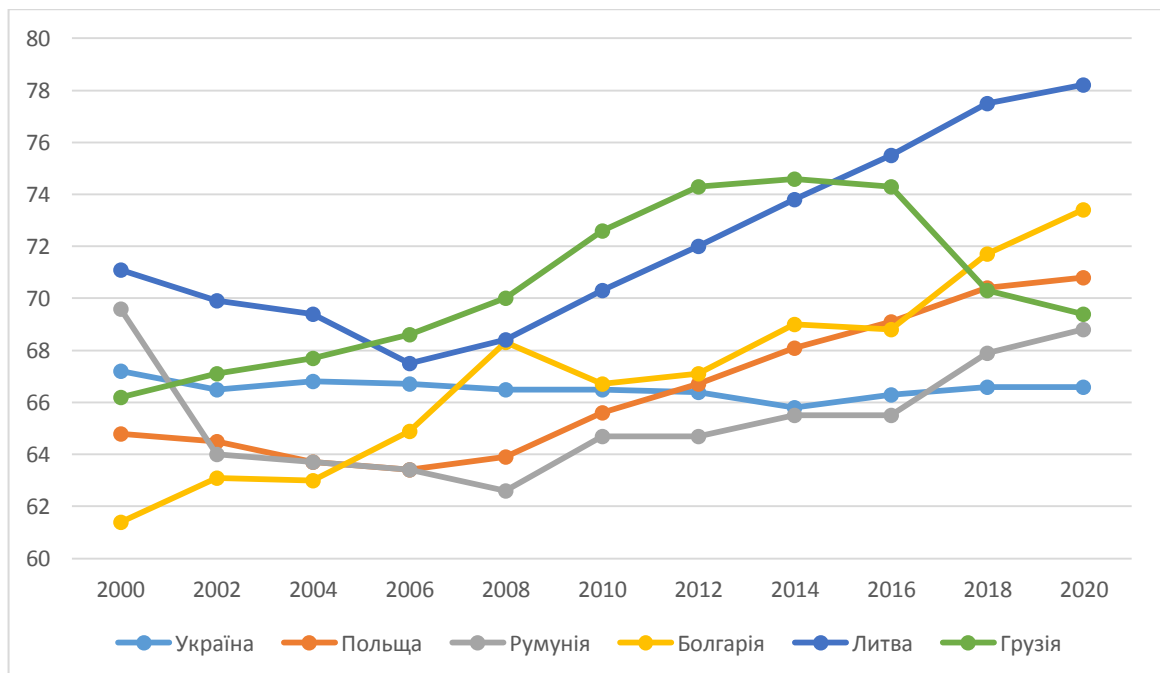

Рис. 2.1. Рівень участі в робочій силі

Джерело: розроблено автором на основі [10].

Рівень безробіття та рівень участі в робочій силі є двома важливими індикаторами стану ринку праці, до того ж вони тісно пов'язані між собою. Рівень участі в робочій силі – це відсоток населення працездатного віку, яке зайняте або активно шукає роботу. Коли частка робочої сили зростає, це означає, що більше людей або працюють, або шукають роботу, що може призвести до вищого рівня безробіття. Дані щодо рівня безробіття та рівня участі в робочій силі представлені в рис. 2.1. та 2.2.

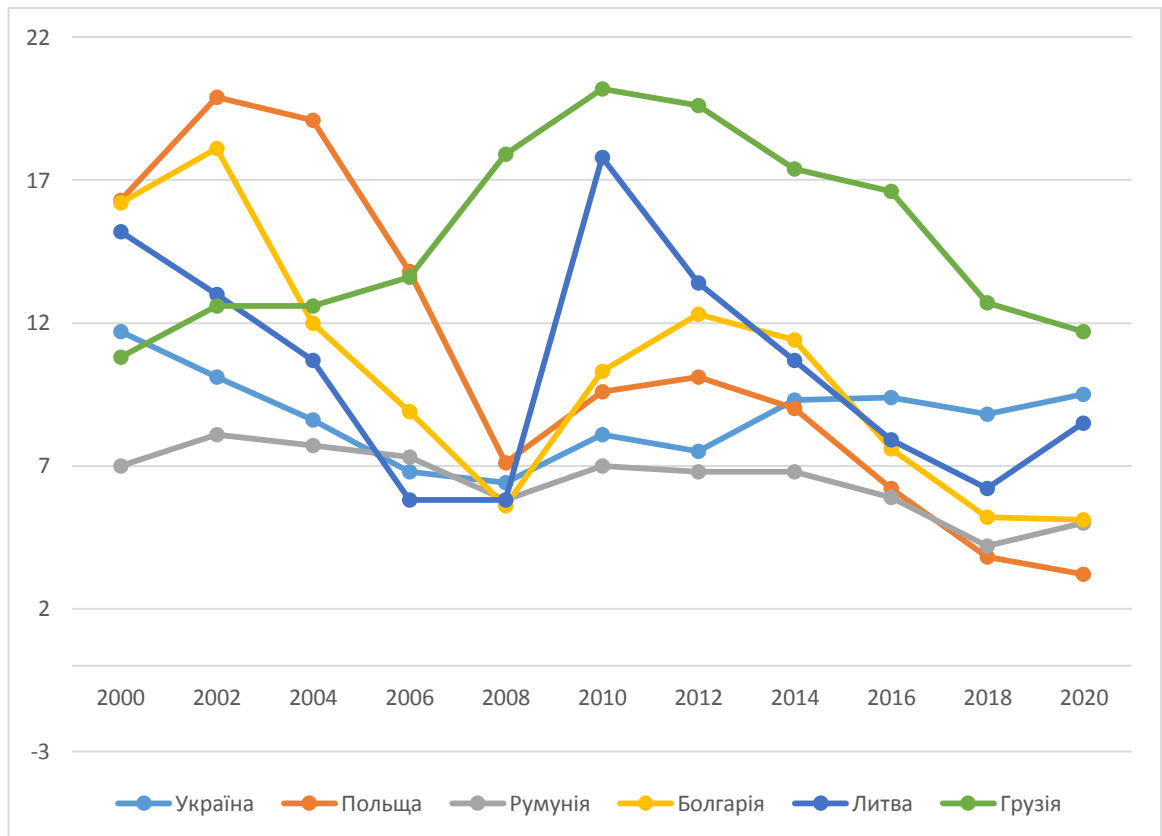

Рис. 2.2. Рівень безробіття

Джерело: розроблено автором на основі [9].

Вплив приєднання до Європейського Союзу на участь у робочій силі та рівень безробіття може відрізнятися в різних країнах. Проте загалом приєднання до ЄС може призвести до збільшення участі

робочої сили та зниження рівня безробіття завдяки збільшенню економічних можливостей та кращим умовам на ринку праці.

Переглядаючи дані для вибраних країн, ми бачимо, що в Польщі, Литві та Болгарії після приєднання до ЄС спостерігалось збільшення кількості робочої сили та зниження рівня безробіття, тоді як у Румунії спостерігалось зменшення участі в робочій силі та зростання рівня безробіття.

Вплив вступу до Європейського Союзу на ці показники важко точно передбачити, оскільки він залежить від низки факторів, таких як конкретні умови вступу України та стан економіки ЄС на той час. Однак розумно припустити, що приєднання до ЄС може мати позитивний вплив на рівень зайнятості робочої сили в Україні, оскільки це, ймовірно, збільшить можливості для працевлаштування та покращить загальну економіку. З точки зору рівня безробіття, приєднання до ЄС потенційно може мати позитивний вплив, оскільки це, ймовірно, призведе до збільшення інвестицій та економічного зростання, але це також потенційно може призвести до посилення конкуренції за робочі місця.

Базуючись на історичних тенденціях зайнятості робочої сили та рівня безробіття в Україні, розумно прогнозувати, що рівень зайнятості робочої сили в Україні й надалі залишатиметься відносно стабільним, потенційно дещо збільшуючись з часом. Однак передбачити рівень безробіття може бути важче, оскільки він значно коливався в минулому. У короткостроковій перспективі він, ймовірно, залишатиметься високим через поточні економічні виклики в Україні, але в довгостроковій перспективі вступ до ЄС потенційно може призвести до зниження рівня безробіття.

Для більш широкого аналізу в контексті євроінтеграції необхідно розглянути диверсифікацію ринку праці країн ЄС та порівняти її з даними України. У контексті потенційної інтеграції

України до ЄС порівняльний аналіз галузевої структури зайнятості в країнах ЄС та Україні може дати розуміння потенційного впливу на економіку України. Детальна структура зайнятості за секторами в Україні та ЄС представлена на рисунку 2.3.

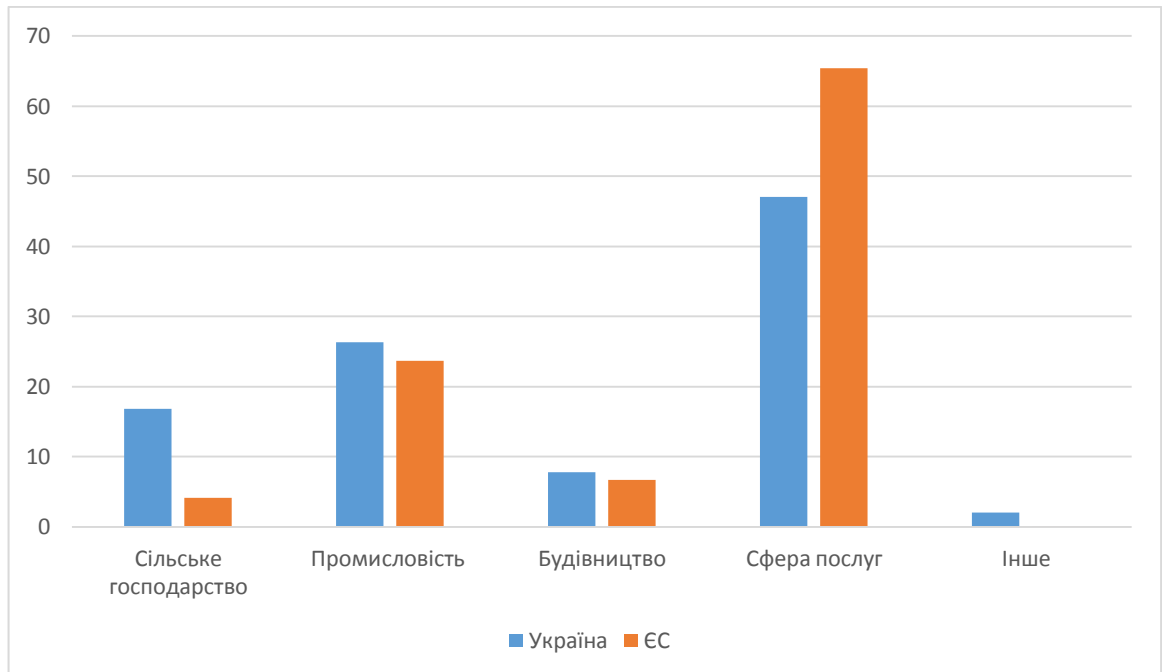

Рис. 2.3. Секторальна структура зайнятості в Україні та ЄС

Джерело: розроблено автором на основі [3, 15].

Дивлячись на таблицю частки зайнятого населення в різних галузях економіки України та ЄС, можна побачити, що в галузевій структурі зайнятості є певні подібності та відмінності. В Україні найбільшим сектором зайнятості є сільське господарство, лісове господарство та рибальство, де зайнято близько 16% робочої сили, тоді як в ЄС у цьому секторі зайнято лише близько 4% робочої сили. Це свідчить про те, що Україна має більш традиційну та менш диверсифіковану економіку, ніж країни ЄС, де сфера послуг є найбільшим роботодавцем. З точки зору потенційного впливу інтеграції України до ЄС на галузеву структуру зайнятості, цілком імовірно, що відбудуться певні зміни, оскільки Україна наближає свою економічну політику та регулювання до ЄС.

Наприклад, в Україні може спостерігатися зниження частки зайнятих у сільському, лісовому та рибальському секторах, оскільки вона приймає стандарти та правила ЄС щодо виробництва продуктів харчування та захисту навколишнього середовища. Це, в свою чергу, може привести до скорочення виробництва підприємствами, що не відповідають вимогам Євросоюзу. Враховуючи особливості структури сільськогосподарського сектору України, подібне впровадження стандартів ЄС може призвести до скорочення локальних фермерських господарств які є значною його частиною, що призведе до хвилі безробіття в цьому секторі та можливу переорієнтацію зайнятості на інші галузі.

Підсумовуючи, інтеграція України до Європейського Союзу може мати значний вплив на ринок праці країни. Однією з можливих переваг інтеграції є збільшення можливостей працевлаштування у виробничому секторі завдяки збільшенню об'єму торгівлі та інвестицій з країн ЄС. Однак це також може призвести до зростання конкуренції та потенційної втрати робочих місць в інших секторах, які є менш конкурентоспроможними, що в свою чергу може привезти до економічної нестабільності, яка може перерости в нестабільність політичну.

Іншою потенційною перевагою інтеграції є вдосконалення правил і стандартів ринку праці, що може призвести до кращих умов праці та підвищення заробітної плати для українських працівників. Це, у свою чергу, стане основою підвищення рівня участі в робочій силі, оскільки більше людей отримають стимул приєднатися до робочої сили.

Нарешті, приєднання до ЄС та лібералізація у питаннях мобільності робочої сили, може призвести до відтоку мізків і браку кваліфікованих працівників у певних галузях. Найбільше постраждають галузі важкої промисловості та сфери ІТ-індустрії.

Враховуючи величезний вплив цих галузей на економіку України, можна прогнозувати скорочення зростання частки ВВП, що припадає на ці галузі.

Для пом'якшення негативних наслідків, Україні потрібно запровадити політику, що не лише сприятиме створенню робочих місць, а й захистить існуючі від скорочення внаслідок впровадження суворої стандартизації. Одним з найголовніших способів пом'якшення впливу є створення можливості перекваліфікування, це дасть змогу змінити сферу діяльності тим, хто особливо постраждає внаслідок змін. Крім того, уряд повинен співпрацювати з лідерами, щоб забезпечити конкурентоспроможність галузей і відповідність стандартам ЄС.

2.2. Характеристика потенціалу інвестиційної діяльності ЄС-Україна

Інвестиційне співробітництво між Україною та Європейським Союзом (ЄС) є важливим аспектом євроінтеграційного процесу України. ЄС є одним із найбільших джерел іноземних інвестицій в Україну, і збільшення інвестиційних потоків між двома суб'єктами може мати значні економічні вигоди для обох сторін.

За даними Державної служби статистики України, ЄС є найбільшим джерелом прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну, на нього припадає більше половини всіх надходжень ПІІ. У 2020 році загальний обсяг надходжень ПІІ з ЄС склав \$2,9 млрд, що на 37,6% більше, ніж у попередньому році. Найбільшими інвесторами з ЄС є Нідерланди, Кіпр, Німеччина. Для залучення прямих іноземних капіталовкладень Україна пропонує великі інвестиційні проекти, серед яких: сільськогосподарський комплекс з рибною спеціалізацією,

комплекс з переробки та зберігання зернових, тваринницькі комплекси, технологічні лінії з неперервного розливу сталі в металургійній промисловості та багато інших. Динаміку надходження іноземних інвестицій представлено в табл. 2.1.

Дані таблиці показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2002 до 2018 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Так, у 2005 році, сподіваючись на позитивні зміни після подій 2004 року, іноземні інвестори вклали в економіку України 7,8 млрд. дол. США, що у 4,6 рази більше, ніж у попередньому році.

Таблиця 2.1

Динаміка надходження іноземних інвестицій (у млн. дол. США)

Роки	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	Показники динаміки (до попереднього року)		
		абсолютний приріст (зменшення), млн. дол. США	індекс динаміки, %	темп приросту (зменшення), %
2003	1424	731	205	105,4
2004	1715	291	247	20,4
2005	7808	6093	1127	355
2006	5604	-2204	809	-28,2
2007	9891	4287	1424	76,5
2008	10913	1022	1574	10,3
2009	4816	-6097	696	-55,9
2010	6495	1679	938	34,8
2011	7207	712	1041	10,9
2012	8401	1194	1213	16,6
2013	4499	-3902	650	-46,4

2014	410	-4089	59	-91,1
2015	-458	-868	-34	-311,2
2016	3810	4272	651	932,5
2017	3692	-118	533	-3,1
2018	4455	763	643	20,7
2019	5860	1405	846	31,5
2020	-868	-1452	-80	-24,8
2021	6687	7555	965	869,5
2022	190	-6497	27	-97,5

Джерело: розроблено автором на основі [7]

Дивлячись на колонку абсолютного зростання (зменшення), ми бачимо, що ПІІ стабільно зростали з 2003 по 2007 рік, досягнувши найвищої точки в 2007 році в 9891 мільйон доларів. Потім у 2009 році він різко знизився до 4816 мільйонів доларів США, а потім відновився у 2010 та 2011 роках. Загалом ця тенденція була до зростання до 2013 року, коли ПІІ значно скоротилися до 4499 мільйонів доларів США, а потім різко впали у 2014 році лише до 410 мільйонів доларів США. Потім тенденція дещо відновилася, але залишалася нестабільною до 2022 року.

Стовпець індексу динаміки вказує на те, що зростання ПІІ було дуже високим у 2003 (205%) та 2005 (355%), з уповільненням у наступні роки. У 2006 (-28,2%), 2009 (-55,9%) і 2013 (-46,4%) відбулося значне скорочення ПІІ, причому найбільше скорочення відбулося в 2015 році (-311,2%). Найбільший приріст ПІІ був у 2021 році (869,5%), якому передувало зниження у 2020 році (-24,8%). Стовпець темпів зростання показує, що ПІІ зростали швидкими темпами в 2003 (105,4%) і 2005 (355%), при цьому темпи зростання поступово знижувалися в наступні роки до 2009 року, коли ПІІ скоротилися на 55,9%. Найвищий темп зростання був у 2021 році (869,5%), який слідував за зниженням у 2020 році (-24,8%).

Аналізуючи дані щодо прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну з 2003 по 2022 рр., видно, що показники динаміки ПІІ сильно залежать від внутрішньополітичних та зовнішніх подій. Серед цих подій – нестабільність в Україні, пандемія COVID-19 та військовий конфлікт із Російською Федерацією. Період 2002-2007 рр. характеризувався постійним зростанням ПІІ, головним чином завдяки політичній стабільності та економічним реформам. Проте, починаючи з 2008 року, приплив ПІІ був більш нестабільним через вплив внутрішніх і зовнішніх факторів. Глобальна фінансова криза 2008-2009 років негативно вплинула на надходження ПІІ в Україну, а також політична нестабільність у країні та наростаючий конфлікт з Росією, який завершився відкритою військовою агресією спричинили значні коливання та відтік інвестицій з України.

Одним із ключових інструментів інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка була підписана у 2014 році. Угода спрямована на сприяння інвестиціям шляхом створення основи для захисту іноземних інвестицій та вирішення інвестиційних спорів. Він також засновує поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) між ЄС та Україною, яка включає положення щодо лібералізації та захисту інвестицій. Доля європейських держав в загальному об'ємі інвестицій представлено в рис. 2.4.

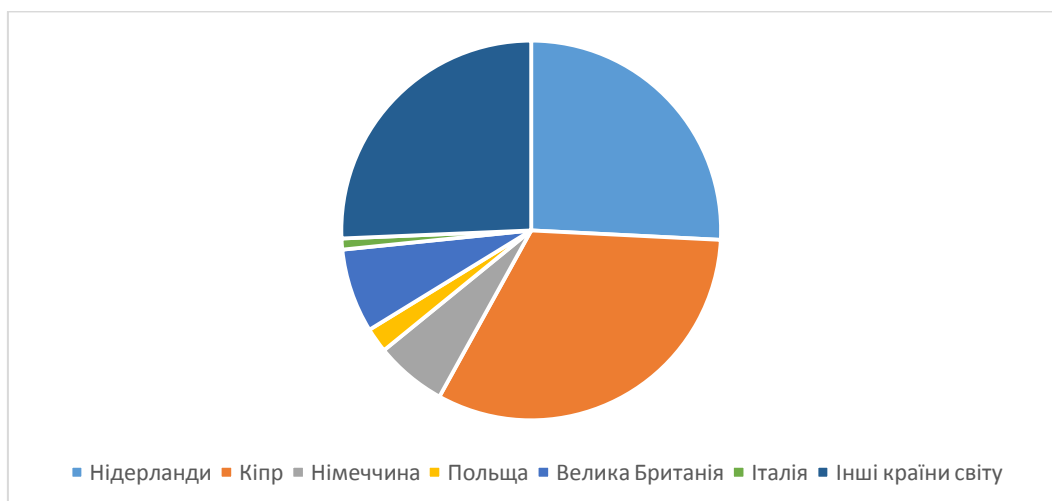

Рис. 2.4. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу станом на 1 січня 2019 року, %

Джерело: розроблено автором на основі [8].

ЄС є важливим джерелом прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в Україну. Згідно з даними Євростату, у 2020 році обсяг прямих іноземних інвестицій ЄС в Україну становив 32,8 млрд євро, що зробило ЄС найбільшим інвестором в Україну. Основні сектори, які привабили інвестиції ЄС в Україну в останні роки, включають промисловість, фінанси та торгівлю. Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) також відіграв важливу роль у підтримці інвестиційного співробітництва між Україною та ЄС. ЄІБ надав кредити та інвестиції в різні сектори української економіки, включаючи інфраструктуру, енергетику та малі та середні підприємства (МСП) [14].

Окрім цих інституційних рамок, Україна та ЄС виступили з кількома ініціативами щодо сприяння інвестиційній співпраці. Наприклад, Ділова Рада Україна-ЄС була створена у 2008 році для сприяння співпраці між підприємствами та інвестиціям між двома сторонами. Рада є платформою для українських та європейських компаній для обміну інформацією та вивчення можливостей співпраці.

Незважаючи на ці позитивні зрушення, інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС все ще стикається з кількома викликами. Однією з головних перешкод є складне бізнес-середовище в Україні, яке характеризується корупцією, бюрократією та правовою невизначеністю. Конфлікт на сході України, що переріс в повномасштабну війну між Україною та Росією також негативно вплинув на інвестиційні настрої. Однак і Україна, і ЄС вжили заходів для вирішення цих проблем і створення більш сприятливого середовища для інвестиційної співпраці. Країнами ЄС розробляються

плани післявоєнної відбудови, а численні транші Європейського союзу можна розглядати як найбільші та найнагальніші інвестиції в економіку України.

2.3. Стан торговельної діяльності України та Євросоюзу

Значний торговий дефіцит для України характеризує нинішній стан торговельного балансу між Україною та ЄС. Експорт з України до ЄС постійно зростає протягом останніх років, тоді як імпорт з ЄС зростає швидше, створюючи хронічний дефіцит торгівлі. Понад 40% усієї торгівлі між Україною та її торговельними партнерами припадає на ЄС. Незважаючи на торговельний дисбаланс, ЄС розглядається як значний ринок для України, що дає шанси для модернізації та економічного прогресу. Через різні правила та норми Україні також важко інтегруватися на ринок ЄС, що може обмежити її експорт до ЄС. Незважаючи на ці перешкоди, ЄС та Україна активно намагаються зміцнити свої економічні зв'язки та комерційну співпрацю. ЄС підтримує ці зусилля через торгові угоди та технічну допомогу.

Сільськогосподарські товари, включаючи зерно та продукти харчування, а також сталь і хімічні продукти, є основними експортними товарами з України до ЄС. Машина та обладнання, а також хімічна та фармацевтична продукція є значним імпортом з ЄС. Таблиця 2.2. містить огляд балансу торгівлі товарами між ЄС та Україною.

Таблиця 2.2.

Загальна характеристика товарного обороту України та ЄС (млн.дол. США)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ЗТО	38 330,3	43 341,3	45 701,1	48 121,3	55 738,2	49 835,2
Імпорт	20 795,8	23 182,8	25 016	26 298,9	29 013,3	24 130,2

Експорт	17 534,5	20 158,5	20 796,3	21 932,2	26 834,2	25 720
Сальдо	-3 261,3	-3 024,3	-4 219,7	-4 366,7	-2 179,1	1 589,8

Джерело: розроблено автором на основі [6].

З 2017 по 2021 рік Україна збільшила річний імпорт з ЄС на 20 795,8 млн доларів США та 29 013,3 млн доларів США відповідно. Експорт України до ЄС, натомість, зріс з 17 534,5 млн доларів США у 2017 році до 26 834,2 млн доларів США у 2021 році. З 2017 по 2020 рік сальдо торгівлі України з ЄС було негативним, причому найбільший дефіцит спостерігався в 2019 році – 4219,7 млн доларів. Торговельний баланс України у 2021 та 2022 роках був позитивним і становив 1589,8 та 2179,1 млн доларів США відповідно.

Зовнішньоторговельний оборот зріс на 44,8% у відсотковому вираженні з 2017 і 2021 років, перш ніж впасти на 7,5% у 2022 році. З 2017 по 2021 рік імпорт з ЄС зріс на 40,1%; між 2021 і 2022 роками вони впали на 17,3%. експорт з України до ЄС зріс на 49,1% між 2017 і 2021 роками, а потім впав на 11,1% у 2022 році. До 2022 року торговельний баланс збільшився з -13,8% у 2017 році до +3,1%.

Виходячи зі статистики, очевидно, що торгівля між Україною та ЄС поступово розширюється протягом останніх шести років, причому обсяг зовнішньої торгівлі зріс з 38 330,3 млн доларів США у 2017 році до 55 738,2 млн доларів США у 2021 році. Щороку, крім 2022 року, коли експорт до ЄС перевищував імпорт на \$1589,8 млн, сальдо залишається від'ємним, оскільки імпорт в Україну перевищує експорт до ЄС. Ці результати показують, що хоча торгівля між Україною та ЄС розширюється, все ще є можливість покращити торговий баланс.

Угода про асоціацію України та ЄС є найважливішим елементом у збільшенні обсягів торгівлі між Україною та ЄС. «Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі» (ПВЗВТ), яка є складовою цієї угоди про асоціацію, офіційно діє з січня 2016 року.

Знижено тарифи, які сплачує європейський бізнес при експорті в Україну. Підвищуючи ефективність митних операцій і поступово наближаючи українське законодавство, норми та процедури, включно зі стандартами, до законодавства ЄС, угода сприяє розвитку торгівлі. Угода між Україною та ЄС підвищує рівень конкуренції як європейських компаній, так і українських споживачів. Загалом угода скасувала переважну більшість мит на торгівлю продуктами – 98,1% для ЄС і 99,1% для України [4].

ЄС все ще поступово скасовує тарифи на наступні товари з перехідними періодами: більшість автомобілів і мінералів (2019); хімічні речовини (2021); добрива (2023); вироби з деревини (2021); взуття (2021); вироби з міді (2021); та виробів з алюмінію (2023). (2023). Як тільки угода набула чинності, 49,2% промислових товарів могли ввозитися в Україну без мита. Згідно з планами, до 2023 року 96% українського експорту до ЄС буде лібералізовано. Дискусії в СОТ 2008 року призвели до перехідного періоду для автомобільної промисловості України, який триватиме до 2026 року.

Аналіз двосторонніх торговельних відносин України та ЄС, продемонстрував постійне зростання ЗТО. Причиною цього стала «Угода про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі» (ПВЗВТ). Внаслідок чого, тісний економічний зв'язок України та ЄС посилюється. Лише з початком повномасштабного вторгнення РФ до України усі пункти торговельного балансу зазнали деяких змін. Рівень ЗТО знизився на 10%, а коливання об'єму імпорту та експорту змінили сальдо торговельного балансу на 72%.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ ТА ЄС

Практика реалізації Угоди про асоціацію з Європейським союзом виявила мінімальний вплив євроінтеграційних заходів на прискорення технологічного прогресу в українській економіці, що свідчить про структурний дрейф у бік спрощення та примітивізації, та, очевидно, деіндустріалізації. Загалом, здійснені зміни в багатьох ситуаціях (у сферах промисловості, охорони здоров'я, наукових дослідженнях та освіті) рухаються більше в напрямку руйнування того, що вже було встановлено, ніж у створенні нових можливостей для розвитку.

Зона вільної торгівлі, створена в контексті євроінтеграційних процесів, не стала фактором стримування розвитку українського виробництва, але й не влилася в систему чинників, що розвивають більшість секторів економіки та змінюють їх структуру. Це актуалізує питання перегляду торговельної політики в напрямку Україна-ЄС та можливість зміни митних тарифів. У контексті можливого їх перегляду ключове питання полягає не у збільшенні обсягів тарифних квот, адже це може призвести до подальшої стагнації та розвитку тих секторів економіки, що при подальших інтеграційних процесах виявляться неконкурентноздатними, а виділенні саме тих галузей, які в подальшому стануть локомотивами розвитку, до них можна віднести низку високотехнологічних галузей (військова та аерокосмічна промисловість, сектор ІТ послуг, тощо). Стосовно сфер традиційної економіки, зокрема аграрного сектору, має місце можлива переорієнтація виробництва та зміна структури продукції в бік органічного виробництва.

Поглиблення інтеграційних процесів в сфері енергетики принесло суттєві переваги. Зважаючи на те, що XXII Саміт Україна-ЄС підтвердив роль України, як стратегічного партнера для транзиту газу до ЄС варто відмітити нівелювання цієї ролі внаслідок збройної агресії з боку Російської Федерації та послідуєчого скорочення поставок російського газу до Європи через Україну. Незважаючи на короткострокові збитки для України саме в сфері транзиту газу, ці події відкривають ринок Європи, а враховуючи контекст євроінтеграції та подальшого інвестування в економіку України з боку європейських партнерів, можливо нарощення власного видобування газу, що в свою чергу дозволить не лише забезпечити внутрішні потреби України, але й потреби всього Європейського союзу.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку зеленої економіки в країнах ЄС наявна можливість посилення інтенсивності і співробітництва в сферах відновлювальної та атомної енергетики. Також така діяльність стимулює до скорочення екологічно неефективних виробництв на користь більш ефективних, що в свою чергу дає змогу розкрити потенціал економіки України в повнішій мірі. З іншого боку, імплементація європейських екологічних стандартів та проходження сертифікації примушує державу до збільшення дотаційних витрат для підтримки процесів екологізації, а приватних компаній до, в деяких випадках, надлишкової модернізації, що знижує ефективність ринку та ставить його в рамки, коли виробництво за такими стандартами є нерентабельним. Але таке положення є принциповим для європейських партнерів, тому необхідно шукати шляхи для модернізації інститутів ведення бізнесу, це дозволить вирішити проблему в корені та в подальшому скоротить витрати держбюджету на штучну підтримку екологізації приватного економіки.

Також нестійким є розвиток інвестиційної діяльності. Виходячи з основних тенденцій передвоєнної економіки інвестиції в основний та оборотний капітал в Україні мали тенденцію до зниження – з 21,7% до 7,5% в частці ВВП за період 2016-2020 років. Збільшення прямих іноземних інвестицій переважно забезпечувалось за рахунок реінвестицій доходів основних іноземних інвесторів. Водночас надходження нових іноземних інвестицій у 2020 році скоротилося до об'ємів 2014 року, що є на порядок нижчим за об'єми 2005-2013 років [2].

Виділяючи ці основні сфери інтеграції можна розробити шляхи до подолання кризових явищ на шляху до вступу до ЄС. До них можна віднести:

- продовження інституційних реформ направлених на посилення антимонопольної та антикорупційної боротьби;
- створення прийняттого середовища для залучення іноземних інвестицій;
- проведення заходів з дерегуляції малого та середнього бізнесів;
- спрощення процедур створення технопарків;
- формування платформи для постійної взаємодії представників вітчизняного та європейського бізнесів;
- розробка інституційних реформ у сфері підготовки фахівців для професій нової економіки та можливостей їх переорієнтації.

Підсумовуючи, пріоритетами взаємодії в контексті економічної інтеграції мають стати: поглиблення співробітництва в сферах науково-технологічного розвитку, посилення взаємодії в сферах малого бізнесу та зайнятості. До загальних політико-економічних пріоритетів варто віднести поглиблення взаємодії в сферах енергетики

та інвестиційної діяльності, впровадження екологічної стандартизації та загальний розвиток співпраці в сфері антимонопольної та антикорупційної діяльності.

ВИСНОВКИ

Євроінтеграційні процеси для України запустилися ще на початку 1990-х років після розпаду Радянського Союзу та становлення незалежної України. Відтоді Україна працює над наближенням своїх економічних, політичних і соціальних структур до стандартів ЄС. З боку ЄС підтримка такої ініціативи відбувається в контексті програм Східного партнерства та Європейської політики сусідства. І хоча, програма Східного партнерства зазнавала критики з боку представників України, зокрема через не виправдання очікувань від результатів саміту у 2017 році, 2021 рік показав, що ЄС підтримує Україну на її шляху.

Процес євроінтеграції був та залишається доволі складним та неоднозначним для України процесом. Високий рівень корупції, політична нестабільність та збройна агресія з боку Росії створюють перепони для подальшого розвитку євроінтеграційних процесів. Однак, незважаючи на це, Україна досягла значного прогресу, зокрема у сферах економічних та інституційних реформ. Наприклад, Україна здійснила структурні реформи у сферах державних фінансів, енергетики та сільського господарства, які призвели до підвищення прозорості, покращення бізнес-середовища та підвищення конкурентоспроможності.

Маючи на меті дослідження потенційних наслідків від вступу України до Євросоюзу та формування можливих прогнозів та рекомендацій поставлено та виконано ряд завдань:

Досліджено особливості взаємодії економік країн-членів ЄС. Аналізуючи особливості взаємодії держав-членів ЄС, стає очевидним, що ЄС функціонує як складна система взаємозалежних акторів. Держави-члени співпрацюють через різні інституції для формування та впровадження спільної політики, при цьому повноваження щодо

прийняття рішень розподіляються між різними рівнями управління. Економічна політика ЄС тісно пов'язана з його політичними цілями, створюючи динамічне середовище, де враховуються інтереси держав-членів, корпорацій і громадян. Однак ЄС стикається з проблемами, пов'язаними з процесами управління та прийняття рішень. Деякі країни-члени мають більший вплив, ніж інші, що призводить до потенційних дисбалансів у розподілі влади. Крім того, ЄС бореться з економічною нерівністю та соціальною справедливістю, оскільки деякі регіони та населення отримують більше користі від політики ЄС, ніж інші.

Охарактеризовано критерії та процес вступу до ЄС. Детальний набір критеріїв вступу представлено на Європейській раді в Копенгагені 1993 року. Копенгагенські критерії — це наріжний камінь політики розширення ЄС, що являє собою набір політичних та економічних критеріїв, яким країна-кандидат повинна відповідати. Їх можна розділити на три категорії: політичні, економічні та адміністративні критерії.

Проаналізовано існуючі приклади вступу країн, з економікою, що розвивається. Висновки аналізу вказують на те, що факт вступу до ЄС не є універсальною панацеєю для економіки, що розвивається. Процес вступу вимагає ретельної підготовки та низки реформ які в різних випадках можуть привезти до діаметрально протилежних наслідків. Для розуміння можливого впливу на економіку України варто розглядати не лише польський сценарій, а й іспанський чи грецький.

Розглянуто ринок праці України у контексті євроінтеграції. Дослідження впливу європейської інтеграції на ринок праці в Україні розкриває складний набір потенційних переваг і викликів. Однією з потенційних переваг є збільшення можливостей працевлаштування у виробничому секторі завдяки збільшенню торгівлі та інвестицій з

країн ЄС. Однак це також може призвести до зростання конкуренції та потенційної втрати робочих місць у менш конкурентоспроможних секторах, що може призвести до економічної та політичної нестабільності. Щоб пом'якшити негативні наслідки, Україні необхідно запровадити політику, яка сприятиме створенню робочих місць, водночас захищаючи існуючі робочі місця від скорочення через запровадження суворої стандартизації. Створення можливостей для переорієнтації навичок має вирішальне значення, щоб дозволити тим, кого торкнуться зміни, перейти в нові галузі. Уряд також повинен працювати з лідерами галузі, щоб забезпечити конкурентоспроможність і відповідність стандартам ЄС.

Проведено характеристику потенціалу інвестиційної діяльності. Дослідження потенціалу інвестиційної діяльності в Україні виявляє кілька позитивних зрушень в інвестиційній співпраці між Україною та ЄС. Створення Ділової ради Україна-ЄС у 2008 році надає компаніям платформу для обміну інформацією та вивчення можливостей співпраці, і обидві сторони вжили заходів для створення більш сприятливого середовища для інвестиційної співпраці. Однак інвестиційне співробітництво все ще стикається з проблемами, однією з головних перешкод є складне бізнес-середовище в Україні. Це середовище характеризується корупцією, бюрократією та правовою невизначеністю. Крім того, конфлікт на сході України, який переріс у повномасштабну війну між Україною та Росією, негативно вплинув на інвестиційні настрої. Незважаючи на ці виклики, в Україні є можливості для інвестицій. Численні транші Європейського Союзу можна вважати найбільшими та найактуальнішими інвестиціями в економіку України, країни ЄС розробляють плани післявоєнної відбудови. Також існують можливості для інвестицій у такі сектори, як енергетика, сільське господарство, ІТ та інфраструктура. Щоб залучити більше інвестицій, Україні необхідно продовжувати

впроваджувати заходи для покращення бізнес-середовища та боротьби з корупцією та бюрократією. Уряд також має посилити підтримку інвесторів, у тому числі спростити процедури отримання дозволів і ліцензій та заохочувати інвестиції в пріоритетні галузі.

Досліджено стан торгівельної діяльності України та ЄС. Аналізуючи торговельну діяльність між Україною та Європейським Союзом, стає очевидним, що відбулося значне зростання торговельних відносин завдяки «Угоді про поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі» (ПВЗВТ). Угода сприяла збільшенню торгівлі між двома сторонами, що призвело до зміцнення економічних відносин. Однак конфлікт на сході України та повномасштабне вторгнення Росії негативно вплинули на торговельний баланс між Україною та ЄС. Рівень іноземної валюти знизився на 10%, а обсяг імпорту та експорту зазнав значних коливань, що змінило сальдо торговельного балансу на 72%. Незважаючи на ці виклики, Україна та ЄС вжили заходів для підтримки та покращення торговельних відносин, включаючи надання фінансової допомоги та впровадження нової політики для стимулювання торгівлі. Загалом аналіз показує, що існує потенціал для подальшого зростання торгівлі між Україною та ЄС за умови ефективного вирішення існуючих проблем.

Проведено оцінку перспектив розвитку інтеграційних процесів України та ЄС. Перспективи розвитку інтеграційних процесів між Україною та ЄС виглядають багатообіцяючими. Співробітництво у науково-технічному розвитку, малому бізнесі та зайнятості є критичними напрямками для поглиблення співпраці. Серед загальних політичних та економічних пріоритетів слід посилити співпрацю в енергетичній та інвестиційній діяльності, екологічній стандартизації та антикорупційній діяльності. Розвиток цих пріоритетів вимагатиме значних зусиль з обох сторін, але якщо вони будуть ефективно реалізовані, вони можуть принести значні переваги як Україні, так і

ЄС, зміцнюючи їхнє партнерство та сприяючи спільному процвітанню. Однак важливо зазначити, що все ще існують проблеми, які необхідно подолати, зокрема політична нестабільність, економічна нерівність і корупція, які необхідно вирішити для забезпечення успіху інтеграційних процесів.

Виходячи з проведеного аналізу вступу України до Європейського Союзу, можна зробити висновок, що процес приєднання до ЄС не є універсальною панацеєю для економіки, що розвивається. Процес вступу вимагає ретельної підготовки та низки реформ, які можуть призвести як до позитивних, так і до негативних наслідків. Україні необхідно продовжувати впроваджувати заходи для покращення бізнес-середовища та боротьби з корупцією та бюрократією, щоб залучити більше інвестицій. Крім того, для глибшої інтеграції між Україною та ЄС слід посилити співпрацю в енергетичній та інвестиційній діяльності, екологічній стандартизації та антикорупційній діяльності.

Хоча перспективи розвитку інтеграційних процесів між Україною та ЄС виглядають багатообіцяючими, все ще існують виклики, які необхідно подолати, зокрема політична нестабільність, економічна нерівність і корупція. Якщо ці проблеми будуть ефективно вирішені, процес інтеграції може принести значні переваги як Україні, так і ЄС, зміцнюючи їхнє партнерство та сприяючи спільному процвітанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. URL: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area>
2. Данилишин Б. Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html
3. Зайняте населення за видами економічної діяльності. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/rp/zn_ed/zn_ed_u/zn_ed_2013_u.htm
4. Звіт Єврокомісії з питань торгівлі. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en
5. Консолідована версія Договору про Європейський Союз. URL: http://data.europa.eu/eli/treaty/teu_2012/oj
6. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
7. Прямі іноземні інвестиції в Україні. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fid>
8. Самоєнкова О. В. Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7052> (дата звернення: 11.04.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.46
9. Світовий Банк. Дані рівня безробіття для України, Польщі, Румунії, Грузії, Болгарії та Литви. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?end=2021&locations=UA-PL-RO-GE-BG-LT&start=1991&view=chart>

10. Світовий Банк. Дані участі в робочій силі для України, Польщі, Румунії, Грузії, Болгарії та Литви. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.ACTI.ZS?end=2019&locations=UA-PL-RO-GE-BG-LT&start=1990&view=chart>
11. Campos, Nauro F. and Coricelli, Fabrizio and Moretti, Luigi, Economic Growth and Political Integration: Estimating the Benefits from Membership in the European Union Using the Synthetic Counterfactuals Method. IZA Discussion Paper No. 8162
12. Danuta Huber. (2004). Impact of the Membership in the European Union on Economic Growth in Poland.
13. Dür, A., Moser, C. & Spilker, G. The political economy of the European Union. *Rev Int Organ* 15, 561–572 (2020). URL: <https://doi.org/10.1007/s11558-020-09389-8>
14. EIB Investment Report 2022/2023. Resilience and renewal in Europe. ISBN: 978-92-861-5506-2
15. Employed population in Europe. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-intelligence/employed-population?year=2020&country=EU#2>
16. John Umo Ette. (2014). The Impact of Economic Integration within the European Union as a Factor in Conflict Transformation and Peace-Building. Portland State University.
17. Krisitn Archick. (2023). Congressional Research Service. The European Union: Questions and Answers.
18. Martin, P, T Mayer, and M Thoenig (2012), “The Geography of Conflicts and Regional Trade Agreements”, *American Economic Journal: Macroeconomics*, 4(4): 1–35
19. Rebecca Leppert. (2022). How exactly do countries join the EU? URL: <https://pewrsr.ch/3bakJQj>
20. Wyplosz C. (2015). The new European Union. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/new-european-union>